

• ЮВІЛЕЇ •

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/uls.2024.87-88.4611>

«СЕРЦЕ ЧИСТЕЄ, ДУМКА ЧЕСНАЯ...»

(З нагоди 95-ліття Ірини Ощипко)

Тетяна ВИСОЦЬКА, Ірина КУЗЬМА

Початок весни викликає радісне відчуття, адже після холодної зими ми очікуємо на тепло і на пробудження природи. І саме в першоберезневий день своє новоріччя святкує наш дорогий і шановний Учитель – **Ірина-Володимира Йосипівна Ощипко**.

Цьогоріч уся філологічна родина Львівського університету з великим пошануванням щиросердечно вітала ювілярку, віншуючи їй многая і благая літа!

Ірину Йосипівну як легендарного викладача української мови знають і шанують в освітянських колах не лише Львівщини, а й поза її межами. Адже її авторитет, принциповість і справедливість знані багатьом поколінням випускників філологічного факультету Львівського університету.

Народилася І. Ощипко в родині робітника. Як згадує в інтерв'ю, батько працював на фабриці «Кунц», був токарем, очолював цех. Мама й тато були членами «Просвіти»; у сім'ї прищепили дітям любов до рідного слова. Спершу вчительська професія не була до душі ювілярці, проте доля вирішила інакше. Ірина Йосипівна вступила на філологічний факультет. Вона зростала під науковим вишколом таких величних постатей у філології, як професор Євген Кротевич, академік Михайло Возняк, які, як каже Ірина Йосипівна, «своїми цікавими питаннями <...> змушували нас вирішувати складні філологічні проблеми, а їхнє ставлення до нас, студентів, вчило поважати кожну людину, бути вимогливим, але справедливим». Саме ці якості – вимогливість і справедливість передовсім до себе, а потім і до інших – стали візитівкою Ірини Йосипівни.

1954 р. І. Ощипко своєчасно завершила й захистила дисертацію «Лексична синонімія в бориславських повістях і оповіданнях Івана Франка» під керівництвом професора Івана Ковалика. Тож саме праця над дисертацією, хоч і з мовознавчої тематики, долучила її до когорти франкознавців. А потім упродовж усього наукового життя ювілярка не раз зверталася до творів Каменяра, на основі яких вивчала рідне слово («Із спостережень над іменниковою синонімікою художньої прози Івана

Франка», 1956; «Праця Івана Франка над вдосконаленням мови своїх творів», 1957; «До вивчення прикметникової та прислівникової синонімії в художніх творах І. Я. Франка», 1960; «Спостереження над авторськими лексичними змінами в прозових творах І. Я. Франка», 1968; «Структурні типи відприкметникових прислівників у поезії І. Франка», 1971; «Порівняння в поетичних творах Івана Франка (на основі поезій збірки “З вершин і низин”», 1983; «Робота І. Франка над словом (на матеріалі художньої прози)», 1984; «Про укладання словника поетичних творів Івана Франка», 1990; «Лексика поетичних творів Івана Франка: методичні вказівки з розвитку лексики», 1990; «Лінгвістичне зіставлення двох авторських видань повісті “Захар Беркут”, 1998; «Робота Івана Франка над словом», 2014). Ірина Йосипівна брала участь у створенні картотеки поетичних творів І. Франка і в обговоренні принципів укладання «Словника мови Івана Франка».

Після аспірантури І. Ощипко стала старшим викладачем кафедри української мови, де читала різні дисципліни, а також розробила нові мовознавчі курси – з дериватології та практичної стилістики української літературної мови. Прикметно, що саме строга рецензія і рекомендація до друку підручника зі стилістики української мови Надії Бабич здружили Ірину Йосипівну з професоркою Чернівецького університету. У своїх споминах про першу зустріч з Іриною Йосипівною Н. Бабич писала:

«...Навчала бачити не окреме слово, а його контекст, не лише норму, а й стилістичну доцільність відступити від неї <...>, уміти чути звуковий комплекс як музичний лад...».

Дослідниця завжди прагнула поліпшити культуру мовлення у студентів-філологів і відтак підбирала відповідні теми для курсових і дипломних робіт. А її лекційний матеріал завжди був доступний, зрозумілий і з великою кількістю прикладів. Згодом Ірина Йосипівна радила нам, уже не студентам, готуючись до практичних занять, наводити такі приклади, аби студенти могли з легкістю осягнути теорію. Те саме стосувалося й опитування чи то на іспиті, чи то на парі: коли ставимо питання, маємо самі знати, яку відповідь на нього хочемо почути від студента. Пригадуємо її побажання словесникам: по-перше, добре знати предмет; по-друге, дуже ґрунтовно готуватися до кожного заняття; по-третє, любити й поважати того, кого навчаєш.

У 1960-х роках І. Ощипко разом із колегами брала участь у створенні збірника тестових завдань з української мови (виданий 1963 р.).

1970-ті роки позначилися чорною смугою для кафедри... Як згадує Марія Білоус, «...пронісся над кафедрою української мови маланчуківсько-кадебістський ураган, який знекровив її, позбавивши право на працю її ядро» – звільнили з роботи професорів Юліана Редька, Івана Петличного та Івана Ковалика. І тоді Ірина Йосипівна допомагала зростати вже новому поколінню викладачів, що прийшли на зміну кафедральним авторитетам.

Щодо наукових зацікавлень І. Ощипко, то, крім лексико-семантичного аналізу різних груп слів на матеріалі художньої літератури, говіркових матеріалів (неодноразово була учасницею діалектологічних експедицій), історичних пам'яток української мови,

центральною об'єктом вивчення ювілярка обрала морфологію і словотвірну структуру слова, зокрема прислівника. Як вихованка професора І. Ковалика, підтримала його дериватологічну концепцію у своїх наукових працях: тільки двобічна (структурно-семантична/семантико-словотвірна) характеристика похідних слів у дериватології забезпечує розуміння й висвітлення словотворчого процесу.

Загалом авторитет Ірини Йосипівни на кафедрі був непохитний. Адже її високий професіоналізм, мудрість, глибинні знання і водночас скромність та доброзичливість формують образ дорогого нам Учителя. І хоча зараз вона вже не працює на кафедрі, проте в телефонній розмові чи наживо питає: «Як справи на кафедрі? Що нового?» Її болить за колег, студентів, Університет, якому присвятила все своє життя. Для нас, її вихованців, важливо і приємно знати, що поруч є людина, до якої можна звернутися за порадою, чи то професійною, чи то життєвою, бо Ірина Йосипівна завжди має що сказати і чого навчити. За все це ми безмежно вдячні нашій дорогій Наставниці!

А ще І. Ощипко надзвичайно гостинна – завжди з радістю приймає гостей і любить товариство.

За багаторічну сумлінну працю, значний особистий внесок у підготовку й виховання висококваліфікованих учителів-словесників, плідну науково-педагогічну діяльність І. Ощипко свого часу нагородили нагрудним знаком МОН «Відмінник освіти України», нагрудним знаком Президента НАПН України «Ушинський К. Д.».

Тетяна Висоцька – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора Івана Ковалика Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна).

Tetiana Vysots'ka – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor, Prof. I. Kovalyk Department of the Ukrainian Language, Lviv Ivan Franko National University (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine).

E-mail: tetyana.vysotska@lnu.edu.ua

Ірина Кузьма – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови імені професора Івана Ковалика Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна).

Iryna Kuz'ma – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor, Prof. I. Kovalyk Department of the Ukrainian Language, Lviv Ivan Franko National University (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine).

E-mail: iryna.kuzma@lnu.edu.ua

Дата подання: 23 червня 2023 р.
